

ליבי במזרח

כרך ג

הקשרים בין יהדות ספרד
ליהדות אשכנז בעת החדשה

ליבי במזרח

כרך ג

הקשרים בין יהדות ספרד ליהדות אשכנז בעת החדשה

מערכת

אהרן גימאני אורלי מירון בן ציון רוזנפלד
משה רחימי (יו"ר)

הוצאת מכללת אורות ישראל

מועצת המערכת

פרופ' חיים ג' ברקוביץ	פרופ' רון ש' קליינמן
פרופ' מאיר הילדסהיימר	פרופ' יוסף ריבלין
פרופ' שמואל טריגנו	פרופ' אליעזר שלוסברג
ד"ר יעל קליין	ד"ר יוסף שרביט

מזכירת המערכת: גב' שירי פישר

עריכת לשון: ד"ר יוסי פרץ

עיצוב ועימוד: גב' יעל ברוש

עיצוב כריכה: גב' יעל חן

© כל הזכויות שמורות למכללת אורות ישראל

ISSN 2663-6603

אין להעתיק ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני, מגנטי או מכני (לרבות צילום, מזעור והקלטה), ללא אישור בכתב מהמו"ל

נדפס בישראל, תשפ"א

תוכן העניינים

7		פתח דבר
	המחלוקת על התאבדות יעקב עקריש כמשקפת את טיב היחסים ושאלת הסמכות ההלכתית בין רבני ירושלים, איזמיר, תוניס לרבני אלג'יר בשלהי המאה התשע-עשרה	לאה בורנשטיין-מקובצקי
9		
45	סוחרי הספרים האשכנזים שביקרו בתימן בשנים תרפ"ז–תר"ץ	אדם בן-נון
77	הרב יעקב ספיר ומפגשיו עם חכמי מרכז תימן	אהרן גימאני
	"כְּדֵי לְמוֹת בִּירוּשָׁלַיִם": קהילת האלמנות בירושלים בתקופות הממלוכית והעות'מאנית המוקדמת (מאות ארבע-עשרה עד שבע-עשרה)	איל דודסון
137		
	תקנת רבנו גרשום מאור הגולה בכתובות ביישוב ובמדינת ישראל	אלימלך וסטרייך
151		
179	אלמקריזי על יהודים ויהדות ב'אלכ'טט': הארות והערות	חגי מזוז
	קבוצות תת-אתניות יהודיות במרחבים על-לאומיים: מפגשים בין יהודים ממזרח אירופה ליהודי ביירות בין שתי מלחמות העולם, 1920–1940	אורלי מירון
193		
	ירושת האישה בראי תקנות חכמי מרוקו בדרות האחרונים והשפעת המערב עליהם: היסטוריה והלכה	משה עמאר
211		
	כוחם של מנהגי ממון לבטל הלכה: חכמי סלוניקי ואסתאנבול (קושטא) במאות הט"ז–ה"י"ז	רון ש' קליינמן
273		
	דורש טוב לעמו: פעילותו העיתונאית של הרב שלמה בכור חוצין מבגדאד	שואל רגב
339		
	פזורות ישראל במשנתו של הרב י"ל אשכנזי (מניטו)	יוסף שרביט
363		
	מפתחות	
379	מפתח אישים	
385	מפתח עניינים	
IX	תקצירים באנגלית	

המשתתפים בכרך

פרופ' לאה בורנשטיין-מקובצקי
המחלקה למורשת ישראל, אוניברסיטת אריאל

ד"ר אדם בן-נון
ההתמחות ללשון עברית, מכללת אורות ישראל

פרופ' אהרן גימאני
המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו, אוניברסיטת בר אילן

ד"ר איל דודסון
החוג להיסטוריה, מכללת הרצוג; החוג ללימודי ארץ ישראל,
מכללת אורות ישראל

פרופ' אלימלך וסטרייך (אמריטוס)
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

פרופ' חגי מזוז
החוג להיסטוריה, מכללת שאנן

פרופ' אורלי מירון
החוג המשולב למדעי החברה, אוניברסיטת בר אילן

הרב פרופ' משה עמאר
מכון אורות יהדות המגרב

פרופ' רון ש' קליינמן
הפקולטה למשפטים, הקריה האקדמית אונו

פרופ' שאול רגב (אמריטוס)
המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו, אוניברסיטת בר אילן

ד"ר יוסף שרביט
המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו, אוניברסיטת בר אילן

פתח דבר

כתב העת **ליבי במזרח** עוסק בחקר תולדות יהודי המזרח, ונועד להרחיב את צוהר תחומי המחקר ההיסטורי היהודי של יהדות ארצות האסלאם. המחקרים ההיסטוריים שעסקו בתולדות יהדות זו בדורות האחרונים היו מועטים, ועל כן הורגשו פחות בעיצוב הזהות החברתית ובשדה החינוך. כתב העת ליבי במזרח בא למלא את החלל, והוא נועד להאיץ ולקדם את חקר יהדות המזרח בנושאים מרכזיים כדי להבין את תולדותיה, את יצירותיה ואת תרומתה לעולם היהודי.

כתב העת עוסק בתחומי ההיסטוריה, ומפרסם מאמרים ומחקרים מדעיים מגוונים בנושאים הנוגעים ליהדות ארצות האסלאם. אנו תקווה, כי הפרסומים יעצימו את התרומה לחקר יהדות המזרח ותרבותה, וכך גם יעשירו את החינוך היהודי.

לכל כרך מוקדש נושא מרכזי, וסביבו נסובים מאמרי הכרך. הכרך השלישי שלפנינו – הקשרים בין יהדות ספרד ליהדות אשכנז בעת החדשה – עוסק ביחסים ובקשרים שבין הקהילות, אף שהיו מרוחקות גיאוגרפית ותרבותית.

הכנס שהתקיים לפני כשנתיים, ובעקבותיו כרך זה של כתב העת, נועד להרחיב תחום מחקרי נוסף שאף בו ספונים ארצות ידע שטרם נדונו כראוי. תחומים אלו הם עולם מחקרי מגוון בפני עצמו. הכרך מאגד תחת קורת גג אחת חוקרים ומומחים מתחומי מחקר שונים בנושא רב גוונים גיאוגרפית וחברתית.

המאמרים מביאים לידי ביטוי את תחומי התרבות, החברה והכלכלה של מערכת הקשרים שנוצרו בין הקהילות היהודיות באזורים הגיאוגרפיים ממזרח וממערב. המאמרים משקפים את מורכבות הקשרים הבין קהילתיים הללו ומגוון המשמעויות של הזיקה בין מרכיבי החברה היהודית במרחב הגדול של האזורים הנדונים.

כרך זה מכיל אחד-עשר מאמרים, המופיעים לפי סדר אלפביתי של שמות המחברים.

המאמרים בכללם עוסקים בקשרים וביחסי גומלין של קהילות ושל בודדים מארצות האסלאם ליהודים ולקהילות מארצות אשכנז.

בכרך מאמרים העוסקים בהיבט משפטי-הלכתי, מאמרים בהיבט כלכלי-מסחרי, מנהגים ותקנות, מפגשים בין תרבותיים ועוד.

בסוף המאמרים ימצא הקורא מפתח אישים ומפתח עניינים, ואחריהם – תקצירי המאמרים בשפה האנגלית.

תודה והוקרה לחברי המערכת ולמועצת המערכת של כתב העת על תרומתם
בידע ובניסיון להפקת כרך זה; לכותבי המאמרים; לד"ר יוסי פרץ, על עריכת הלשון
ועל הכנת המפתחות; לגב' יעל ברוש, על העיצוב ועל העימוד; לגב' יעל חן, על
עיצוב הכריכה; לגב' שירי פישור, מזכירת המערכת.

המערכת